

2017 - Anul tribuniștilor memorandiști (XI):

Dacă albinele ar avea jurnale! –

„O teorie filosofică a istoriei” de Mihail Eminescu

Bellum omnium contra omnes

*La începutul desvoltării:
roiul are nevoie de o matcă...
noi Românii de sute de ani
n'am avut altă plăcere mai mare,
decât a ne răsturna principii.*

*“Toată lumea să peară,
numai Manea să trăească”
Nimicind pe vecinul tău,
tu lovesci în tine ...*

Societatea e mișcarea, statul stabilitatea. 1884

Individualismul

Tribuna Mihail Eminescu

Continuăm reproducerea editorialului „Situațiunea I” apărut în Tribuna nr. 25 din 15/27 maiu 1884: «Ori cât de firească însă, această înclinare nu poate să ducă decât la disolvarea statului. Poporul maghiar e, înainte de toate prea mic, prea puțin cult, prea puțin superior, pentru-ca să poată asimila ori stîrpi nisce elemente, care sunt părți din popoare mai mari și în parte superioare celui maghiar. Cu cât mai mulți Slavi asimilează Maghiarii, cu atât mai accesibil devine poporul maghiar pentru înrîurirea slavonă, cu cât mai mulți Germani asimilează, cu atât mai lesne vor fi ei înșiși asimilați de marea și culta națiune germană. Dar fatală e înclinarea Maghiarilor de a asimila ori stîrpi pe cele-lalte elemente din patrie mai vîrtos pentru-că trăim în sec. XIX.

Ne-a luat cultura pe din nainte: Europa este prea rafinată, prea susceptibilă, prea preocupată de interesele desvoltării, pentru-ca să poate suporta priveliștea luptei de rasă, în care elemente pornite spre desvoltare se stîrlesc unele pe altele ori se opintesc cel puțin a-și nimici reciproc cultura.

Astăzi dar cestiunea, asupra căreia trebuie să se gîndească toți oamenii luminați ai patriei noastre, nu poate fi decât aceasta: care este forma, prin care se poate asigura libera emulațiune în desvoltare a tuturor elementelor ce constituiesc statul ungar? (...))»

Rădăcinile filosofice ale concepțiilor promovate de conducerea Tribunei sibiene trebuie cercetate în teoriile promovate de Junimea. Pentru o mai bună înțelegere a spiritului filosofic ce domina epoca, reproducem articolul apărut în „Foița Tribunei” din Tribuna nr. 73/30 martie-11 aprilie 1891. Articolul “O teorie filosofică a istoriei” de Mihail Eminescu apărea la doi ani de la moartea poetului național, reprodus după „Crestomația română” de I. Manliu: «O teorie filosofică a istoriei.

Popoarele nu sunt produse ale naturii – aceasta trebuie stabilit. La începutul dezvoltării lor ele au nevoie de un punct stabil, împregiurul căruia să se cristalizeze lucrarea lor comună, statul lor, precum roiul are nevoie de o matcă. Dacă albinele ar avea jurnale, aceste ar fi foarte legitimize. Când mersul liniștit și regulat al afacerilor este lovit în centrul, în regulatorul său, treaba nu poate merge bine. Și cu toate aceste noi Români de sute de ani n’am avut altă plăcere mai mare, decât a ne răsturna principii.

Alături cu această teorie fundamentală despre stat, ca așezământ al naturii și nu al rațiunii, vom trebui să-l caracterizăm repede.

1. Istoria din lăuntru a popoarelor este o luptă între idea statului și individualismul. Ce este individualism? Fiecare ființă organică e pentru sine lucru principal, semenul său lucru secundar. Dorințele și aspirațiile ori-cărui individ omenesc sunt nemărginite, încât funcțiunea principală a vieții, a inimii sale este, nu realizarea unei dorințe, ci dorința, voința ca atare.

De acolo proverbul: „Toată lumea să peară, numai Manea să trăească”. Acest element e și periculos și folositor. Periculos, dacă o putere mai mare nu-’i pune margini; folositor, dacă în margini legiuite el caută a-și realiza prin muncă aspirațiile sale, și precum soarele este tatăl luminii și al umbrei, tot așa individualismul este tatăl înfloririi și al decăderii, justiției și al in justiției, binelui și răului. Față cu această iluzie a inteligenței și a inimii individuale, care e cauza, că om pe om se exploatează, om pe om se nimicesce, față cu acest „bellum omnium contra omnes” (n.r. războiul tuturor contra tuturor), un ochiu mai limpede zice: „Stăi! Nimicind pe vecinul tău, tu lovesci în tine, căci puterile, care exploatează natura brută, s’au împuținat, tu ești mai sărac cu o sumă oare-care de puteri. Deci vecinul tău să trăească. El produce grâu, el are trebuință de mine, eu de el, nimicirea sa ar fi o pierdere vădită pentru mine, care nu mă pot ocupa cu toate celea.”

Va să zică interesele individuale sunt armonisabile. Eată dar’ idea statului: idea armoniei intereselor.

Dar producătorii de grâu au o țință comună, interese comune: eată clasa; identitatea de interese nasce o identitate de păreri: eată principiile; se cere realizarea acestor păreri în stat: iată partida (n.r. partidul). Tot așa fac breslașii, formează o clasă, au principii, sunt o partidă. În locul individualismului personal vine cel de clasă. Pentru a-și asigura cercul de exploatare ele încremenesc câte odată: iată castele. Nimic nu va schimba natura societății. Ea va rămâne un „bellum omnium contra omnes” sub ori-ce formă pacinică s’ar presenta. Puterile în luptă se comasează, în locul indivizilor avem clase, forme superioare ale aceluiași principiu, care se luptă pentru supremație.

Statul însă, ca o formă și mai înaltă a aceluiași principiu, nu vede în clase indivizi deosebiți, ci un complex de organe sociale: națiunea. Toate clasele sunt înaintea sa egale de importante,

menirea sa este de a stabili armonia între ele, de a opri ca una să fie exploatată prea mult prin alta, căci toate trăesc și înfloresc una dela alta și peirea uneia condiționează peirea mai curândă sau mai târzie a celeilalte.

2. Statul mai are și un scop moral. Drept va rămâne totdeauna, că societatea există prin exploatarea unei clase prin alta, afară de clasă, după părerea noastră, cea mai importantă, care exploatează de-a-dreptul natura, care produce materiile brute. Deci prelungă aceea, că statul va îngriji, ca această clasă, acești hamali ai omenirii să stee cât se poate de bine, el va căuta a deprinde și clasele superioare la o muncă folositoare, care să compenseze pe deplin sacrificiile celor inferioare. De aceea el va fi prin o aspră organizare contra semidoctismului, contra spoelii, contra tendenței egoistice a acestor clase de a câștiga mult prin muncă puțină, de a nu se întreba în socoteala cui trăesc. Deci societatea e câmpul schimbărilor vecinice, al luptelor pentru existență și supremație, un „bellum omnium contra omnes”, statul este regulatorul acestei lupte, el opresce, ca aceste puteri egal de folositoare să nu se nimicească una pe alta. Societatea e mișcarea, statul stabilitatea.

De aceea, pentru-ca lupta să poată fi purtată în margini, trebuie o familie, ale cărei interese să fie acele ale armoniei societății, care să fie bogată, când toate clasele sunt bogate, puternică, când toate sunt puternice. Aceasta e dinastia – monarhul, tot pentru-că individualismul este principiul vital al naturii omenesci, preferăm în privirea moștenirii legea salică și nu majoratul. Cu totul opus acestei serii de idei este republicanismul. Nu vorbim de republicanismul în sens diplomatic, ci în sens social. Republică este ori-ce stat, în care o partidă, reprezentanta unei sau mai multor clase (însă nu a tuturor), poate să ajungă la stăpânire. Aceste republice le impart în antice și moderne. Republicele antice se bazează pe supremația claselor în forma de clase, republica modernă se bazează pe supremația acelorași clase în formă movibilă.»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2017-anul-tribunistilor-memorandisti-xi-daca-albinele-ar-avea-jurnale-o-teorie-filosofica-a-istoriei-de-mihail-eminescu-124390.html>

The screenshot shows a web browser window with the URL www.tribuna.ro/stiri/cultura/2017-anul-tribunistilor-memorandisti-xi-daca-albinele-ar-avea-jurnale-o-teorie-filosofica-a-istoriei-de-mihail-eminescu-124390.html. The page features the Tribuna.ro logo and navigation links. A red navigation bar contains categories: Eveniment, Actualitate, Stiri de pe strada mea, Sport, Cultura, Sanatate, Timp liber, Tribuna femeilor, and Descopera lumea. The article title is '2017-Anul tribuniștilor memorandiști (XI): Dacă albinele ar avea jurnale! – „O teorie filosofică a istoriei” de Mihail Eminescu'. Below the title, it shows the date '12.03.2017 23:11', '347 vizualizari', and '0 comentarii'. There are also social media sharing buttons for Facebook, Twitter, and LinkedIn.